

Sygn. akt III AUa 544/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lipca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Beata Wachowicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lipca 2022 r. w W.

sprawy (...) Sp. z o. o. z siedzibą w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji (...) Sp. z o. o. z siedzibą w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 grudnia 2018 r. sygn. akt XIV U 1835/17

oddala apelację.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 544/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 sierpnia 2017 r., nr (...) - (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. stwierdził, że **J. D.** jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenie u płatnika składek – (...) Sp. z o.o. w W. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu w okresie od 2 marca 2015 r. do 30 września 2015 r. a podstawy wymiaru składek wynoszą kwoty ustalone przez organ rentowy w decyzji.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wyjaśnił, że w toku kontroli przeprowadzonej u płatnika składek – (...) Sp. z o. o. (poprzednio (...) Sp. z o.o.) w styczniu 2017 r., ustalono, że 2 marca 2015 r. płatnik składek zawarł z ubezpieczonym umowę zlecenia. Przedmiotem umowy było doczyszczanie obiektu na terenie Centrum Handlowego (...) w K., z wynagrodzeniem określonym za jedną roboczogodzinę w wysokości 7,72 zł brutto. W umowie określono, że zleceniobiorca będzie wykonywać zlecenie od 2 marca 2015 r. do zakończenia prac zleconych. Ponadto w trakcie kontroli przedłożono umowę zlecenia zawartą 1 marca 2015 r. przez (...) Grupa Sp. z o.o. z J. D.. Przedmiotem tej umowy było przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie Centrum Handlowe (...) K., z wynagrodzeniem 20,00 zł brutto miesięcznie. W umowie określono, że zleceniobiorca będzie wykonywać zlecenie od 1 marca 2015 r. do zakończenia zleconych prac. Z tytułu umowy zlecenia zawartej z (...) Grupa Sp. z o.o. ubezpieczony został zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego od 1 marca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. Natomiast z tytułu umowy zlecenia zawartej z (...) Sp. z o.o. ubezpieczony został zgłoszony do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego od 2 marca 2015 r. do 30 września 2015 r. W ocenie organu rentowego, czynności, które wykonywał J. D. w ramach dwóch umów zlecenia (zawartych z (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o.) przeznaczone były dla spółki (...) sp. z o.o., która miała zawarte

umowy z kontrahentami w K.. Przedmiotem umów był ten sam zakres świadczonych usług przez wykonawców w obiektach wyznaczonych przez zleceniodawcę, którym było (...) Sp. z o.o. Tym samym, zdaniem ZUS, w podstawie wymiaru składek nie uwzględniono faktycznych przychodów ubezpieczonego, stosując wyłącznie formalny zabieg sporządzenia dwóch umów zlecenia. W ocenie organu rentowego, zawierając w sposób formalny umowę zlecenia, która realizowana była w ramach innej umowy sprzeciwiono się ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych i zasadom współżycia społecznego. Naruszono przepis art. 18 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców ustala się zgodnie z ust. 1, jeżeli w umowie agencyjnej lub umowie zlecenia albo w innej umowie o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył płatnik składek – (...) Sp. z o.o. w W., zaskarżając ją w całości. Odwołująca się spółka podniosła szereg zarzutów dotyczących sposobu przeprowadzenia kontroli przez ZUS oraz wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyjęcie, że J. D., jako osoba wykonująca czynności na podstawie umowy zlecenia w spółce pod firmą (...) Sp. z o.o., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 2 marca 2015 r. do 30 września 2015 r. z podstawą wymiaru składek w wysokości określonej w zaskarżonej decyzji. Ponadto odwołująca się wniosła o zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika kosztów zastępstwa procesowego wg norm przewidzianych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od płatnika składek na rzecz I Oddziału ZUS w W. kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W ocenie organu rentowego sporządzenie dwóch umów zlecenia obejmujących w istocie jeden stosunek zobowiązaniowy i wskazanie jako tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi tylko jednej z nich należy w ustalonym w sprawie stanie faktycznym traktować w świetle art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jako obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c.

Postanowieniem z 15 grudnia 2017 r. Sąd zawiadomił o toczącym się postępowaniu (...) Grupa Sp. z o.o. w W..

Wyrokiem z 20 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie oraz zasądził od (...) Sp. z o. o. w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. zwrot kosztów postępowania, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Płatnik składek - (...) Sp. z o.o. (poprzednio (...) Sp. z o.o.) - została wpisana do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego 9 września 2011 r. pod nr KRS (...). Siedziba spółki mieści się w W., przy ul. (...) (poprzednio, tj. do 21 stycznia 2015 r. - przy ul. (...)). Obecnie współnikami spółki są: K. C., posiadający 10 udziałów i (...) Sp. z o.o., posiadająca 90 udziałów, przy czym do 26 kwietnia 2016 r. współnikami byli (...) Grupa Sp. z o.o., posiadająca 90 udziałów oraz A. K.. Prezesem zarządu jest K. C.. (...) Sp. z o.o. świadczył usługi m.in. niespecjalistycznego sprzątnia budynków i obiektów przemysłowych. Dla realizacji zamierzeń gospodarczych spółka zatrudniała pracowników, w tym na podstawie umów zlecenia osoby sprząające a także osoby do prac alpinistycznych przy myciu elewacji budynków. Spółka na wyposażeniu nie ma specjalistycznego sprzętu sprząającego.

(...) Grupa Sp. z o.o. jest w posiadaniu wysokiej klasy, specjalistycznego sprzętu sprząającego w postaci zamiatarek, maszyn czyszcząco-szorujących, wózków sprząających, traktorów, maszyn do usuwania gum, wytwornic pary, odkurzaczy oraz drobnego sprzętu sprząającego, który wynajmuje innym podmiotom. Spółka na podstawie umowy zlecenia zatrudnia pracowników, m.in. na podstawie umów cywilno-prawnych, w tym osoby nadzorujące prace, tzw. kierowników obiektów.

W związku z wygranym kontraktem na sprząanie Centrum Handlowego (...) w K., odwołująca się - (...) Sp. z o.o. (poprzednio (...) Sp. z o.o.) zawarła z (...) Grupa Sp. z o.o. 2 stycznia 2015 r. umowę o współpracy (po zmianie nazwy - umowę z 4 stycznia 2016 r.) dotyczącą wynajmu maszyn czyszczących, sprząających wraz z serwisem i przeglądami.

Za wynajmem maszyn (...) Grupa Sp. z o.o. wystawiała dla (...) Sp. z o.o. faktury opiewające na kwoty ok. 20.000 zł. miesięcznie. W ramach zawartej umowy na wynajem sprzętu, spółka (...) zapewniała także swoich pracowników obsługujących sprzęt oraz zajmowała się naprawą i bieżącym serwisem tych maszyn. Osoby zatrudnione przez (...) Grupa Sp. z o.o. przechodziły szkolenie w zakresie obsługi maszyn, dozowania środków czystości i przygotowywania sprzętu do pracy oraz w zakresie drobnych napraw polegających na wymianie bezpieczników czy wymianie gum, uzupełniania płynów eksploatacyjnych (wody destylowanej) i drobnego przeglądu sprzętu. Sprzęt objęty umową był wykorzystywany wyłącznie na potrzeby umowy zawartej z (...) Sp. z o.o., w Centrum Handlowym (...). (...) Grupa Sp. z o.o. zajmowała się rekrutacją pracowników do firmy (...) Sp. z o.o., gdyż odwołująca się była zainteresowana osobami przeszkolonymi w zakresie obsługi wynajmowanego sprzętu.

Osoby zatrudnione przez (...) Sp. z o.o. wykonywały prace polegające na sprzątanii Centrum Handlowego (...) i jednocześnie świadczyły pracę dla spółki (...) Sp. z o.o. w zakresie szeroko rozumianej obsługi maszyn sprzątających na terenie tego Centrum Handlowego. Przystępując do pracy zatrudniona osoba uruchamiała sprzęt sprzątający, następnie wykonywała sprząkanie, a po jego zakończeniu zajmowała się czyszczeniem sprzętu i zgłaszaniem ewentualnych usterek. Osoby zatrudnione przy sprząkaniu były wyposażone w odzież roboczą z widocznym nadrukiem firmy (...) Sp. z o.o. Nadzór nad wykonywaniem prac porządkowych oraz nad prawidłowym wykorzystaniem sprzętu sprawował kierownik obiektu lub brygadziści, również zatrudnieni w obydwu spółkach. Kierownik obiektu był ponadto odpowiedzialny za zawieranie umów z wykonawcami zlecenia, w obydwu spółkach jako osoba odpowiedzialna za realizację kontraktu. Wynagrodzenia z obu równolegle zawartych umów zlecenia były przekazywane na konta osobiste zleceniobiorców odrębnymi przelewami, w terminie 10 dni od zakończenia miesiąca kalendarzowego.

Ubezpieczony J. D. 1 marca 2015 r. zawarł z (...) Grupa Sp. z o. o. umowę zlecenie, przedmiotem której było przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie Centrum Handlowego (...) K.. Strony ustaliły wynagrodzenie w wysokości stałej, wynoszącej 20,00 zł. brutto miesięcznie. W umowie określono, że zleceniobiorca będzie wykonywać zlecenie od 1 marca 2015 r. do zakończenia prac zleconych. Z tytułu umowy zlecenia zawartej z (...) Grupa Sp. z o.o. ubezpieczony został zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego od 1 marca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.

Płatnik składek – (...) Sp. z o.o. – 2 marca 2015 r. zawarł z J. D. umowę zlecenia. W imieniu (...) Sp. z o.o. umowę podpisywał kierownik obiektu - J. S.. Przedmiotem umowy było doczyszczanie obiektu na terenie (...) K.. Wynagrodzenie ustalono na kwotę 7,72 zł brutto/godzinę. W umowie określono, że zleceniobiorca będzie wykonywać zlecenie od 2 marca 2015 r. do zakończenia prac zleconych. W § 4 umowy określono, że zleceniobiorca zostanie dopuszczony do wykonywania zleconych czynności po uprzednim odbyciu 5-dniowego szkolenia. Za wykonanie zlecenia ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenie na rachunek bankowy w kwotach: za marzec 2015 r. - 1.545,85 zł., za kwiecień 2015 r. - 1.389,24 zł., za maj 2015 r. - 1.441,44 zł., za czerwiec 2015 r. - 1.493,65 zł., za lipiec 2015 r. - 1.598,05 zł., za sierpień 2015 r. - 1.510,85 zł., za wrzesień 2015 r. - 1.445,59 zł. Z tytułu umowy zlecenia zawartej z (...) Sp. z o.o. J. D. został zgłoszony do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego od 2 marca 2015 r. do 30 września 2015 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym dokumentach zgromadzonych w aktach sprawy i aktach organu rentowego, ponadto na podstawie zeznań świadków: E. S., A. M., S. W., J. S., oraz Prezesa Zarządu (...) Sp. z o.o. K. C.. Treść dokumentów jak ich forma nie budziły zastrzeżeń i wątpliwości stron, nie ujawniły się też takie okoliczności, które należałoby brać pod uwagę z urzędu, a które podważałyby wiarygodność tej kategorii dowodów i godziły w ich moc dowodową od strony materialnej czy formalnej. Dokumenty urzędowe stanowiły zatem dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.).

Sąd dał wiarę zeznaniom przesłuchanym w sprawie świadków w zakresie w jakim znajdują one potwierdzenie w dokumentach zebranych w sprawie. Powyższe pozwoliło na ustalenie, że czynności, które wykonywał ubezpieczony w ramach dwóch umów zlecenia zawartych z (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. faktycznie przeznaczone były dla spółki (...) Sp. z o.o., która miała zawarte umowy z kontrahentami w K..

Przedmiotem umów był ten sam zakres świadczonych usług przez ubezpieczonego w obiekcie Centrum Handlowego (...) w K., wyznaczonych przez zleceniodawcę, którym było (...) Sp. z o.o. Ubezpieczony w ramach umowy zlecenia zawartej z (...) Sp. z o.o. wykonywał czynności sprzątania przy wykorzystaniu sprzętu udostępnionego przez (...) Grupa Sp. z o.o., po uprzednim odbyciu szkolenia w zakresie jego obsługi i eksploatacji. Nadzór nad pracą ubezpieczonego w zakresie sprzątania i eksploatacji maszyn sprawował kierownik obiektu zatrudniony jednocześnie przez obie spółki. Sąd zwrócił uwagę, że odwołująca się nie przedstawiła żadnych dowodów pozwalających na dokonanie odmiennych ustaleń faktycznych. Przesłuchanie ubezpieczonego okazało się niemożliwe, albowiem, pomimo czterokrotnego wzywania, nie stawił się do Sądu. Z analizy zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że ubezpieczony faktycznie z tytułu umów zlecenia zawartych z (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o. zajmował się sprzątaniem powierzonego obiektu, przy wykorzystaniu udostępnionych mu przez pracodawcę urządzeń, jednakże podział przedmiotu umów dokonany został w celu obejścia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W wyniku rozdzieleniu czynności wykonywanych w tym samym czasie i miejscu na rzecz tego samego podmiotu na dwie umowy zlecenia, stworzono możliwość zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych tylko z jednej umowy, zawartej na niższą kwotę.

Biorąc pod uwagę ustalenia faktyczne dokonane w sprawie, Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne i stwierdził, że kwestią sporną w niniejszej sprawie było podleganie ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu przez ubezpieczonego z tytułu umowy zlecenia zawartej przez ubezpieczonego J. D. z (...) Sp. z o.o. w kontekście jednoczesnego zawarcia umowy zlecenia ze spółką - (...) Sp. z o.o. - w okresach wskazanych w decyzji.

Sąd Okręgowy podkreślił, że za ugruntowane należy uznać stanowisko Sądu Najwyższego, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do badania ważności stosunków prawnych stanowiących tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym w celu stwierdzenia objęcia ubezpieczeniom społecznym (wyroki SN: z 23 lutego 2005 r., III UK 200/04 i z 6 marca 2014 r., I UK 293/13).

Zgodnie z art. 6 ust 1 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Z kolei zgodnie z art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 ust. 2 ww. ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zleceniobiorcy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy. Każda osoba objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi zgodnie z art. 36 ust. 1 podlega zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych. Obowiązek zgłoszenia osób określonych w art. 6 ust. 1 pkt 4 należy do płatnika składek.

Zgodnie natomiast z art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1793 ze zm.), do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne zleceniobiorców stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe tych osób. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, potrąconych przez płatników ze środków ubezpieczonego, zgodnie z przepisami ustawy systemowej. W myśl art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 7. W przypadku zbiegu kilku tytułów ogólnych obowiązuje zasada pierwszeństwa w czasie, co oznacza, że obowiązek ubezpieczenia istnieje z tego tytułu, który powstał najwcześniej, przy czym możliwa jest zmiana tytułu ubezpieczenia.

Zasady ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe określone zostały w art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10. Natomiast art. 18 ust. 3 stwarza obowiązek ustalenia podstawy wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 wobec zleceniobiorców, jeżeli w umowie zlecenia określono odpłatność za jej wykonanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. Z art. 20 ust. 1 ww. ustawy wskazuje, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Wobec zleceniobiorców, którzy mają określone kwotowo wynagrodzenie, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe stanowi przychód (art. 18 ust. 1 ustawy systemowej). Pojęcie przychodu określone w art. 4 pkt 9 ustawy systemowej obejmuje przychód w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych m.in. z tytułu umowy zlecenia.

W spornym okresie ubezpieczony zawarł umowę zlecenia z (...) Grupa Sp. z o.o., z której przychód wynosił 20 zł brutto miesięcznie. Jednocześnie ubezpieczony zawarł umowę zlecenia z (...) Sp. z o.o., z tytułu której uzyskiwał wynagrodzenie znacznie wyższe.

Sąd Okręgowy wskazał zatem, że spór sprowadzał się do ustalenia, czy zawarta przez ubezpieczonego umowa zlecenia z (...) Grupa Sp. z o.o. stanowiła ważny tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym stosownie do treści art. 6 ust 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a co za tym idzie czy nastąpił zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 9 ust 2 ustawy systemowej, dający zainteresowanej prawo wyboru tytułu do ubezpieczenia.

Odwołująca się twierdziła, że wybranym przez ubezpieczonego tytułem do ubezpieczenia była umowa zlecenia zawarta z (...) Grupa Sp. z o.o. Takiego wniosku nie sposób jednak wysnuć z materiału dowodowego.

W ocenie Sądu pierwszej instancji zamiarem ustawodawcy było stosowanie instytucji zbiegu zawartej w art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych tylko wówczas, gdy u danej osoby wystąpi rzeczywisty zbieg tytułów do podlegania ubezpieczeniu społecznemu, nie zaś wtedy, gdy strony umów w sposób sztuczny doprowadzają do wytworzenia takiego zbiegu wyłącznie celem uniknięcia opłacania wyższych składek. Nie można dopatrzeć się jakichkolwiek niedozwolonych działań w sytuacji, gdy dany podmiot zawiera dwie umowy zlecenia, a decyduje się następnie na podleganie ubezpieczeniu z tytułu zawartej jednej z tych umów. Istotne jest jednak, żeby zatrudnienie w oparciu o obie umowy zlecenia miało dla podmiotów zawierających umowę realny wymiar i znaczenie, w szczególności zaś, aby umowy zawarte z odwołującym się, zostały zawarte i realizowane zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem.

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie stanął na stanowisku, że umowa zlecenia zawarta przez ubezpieczonego z (...) Grupa Sp. z o.o., opiewająca na kwoty po 20 zł brutto miesięcznie nie mogła stanowić ważnego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, nawet gdyby ubezpieczony rzeczywiście chciał od takiej umowy podlegać ubezpieczeniom społecznym, czego jednak nie udowodniono, co czyniło je nieważne po myśli art. 58 k.c. Ubezpieczony wprawdzie podpisał oddzielną umowę z odwołującą się (...) Sp. z o.o., której przedmiotem były czynności związane z doczyszczaniem obiektu na terenie (...) K. oraz umowę zlecenia zawartą z (...) Grupa Sp. z o.o., przedmiotem której było przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie (...) K., za kwotę 20 zł brutto miesięcznie, jednakże – jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego – warunki te były spowodowane niewątpliwie uzyskaniem większego wynagrodzenia z tytułu umowy zlecenia zawartej z (...) Sp. z o.o.

Stosownie do art. 58 §1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność

pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, że bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.).

Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą w sytuacji, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Sprzeczność z ustawą ma miejsce także wtedy, gdy wynika z właściwości lub natury określonych przepisów, przy braku wyraźnego zakazu dokonywania czynności prawnej określonej treści oraz gdy czynność prawna pozbawiona jest przepisanej formy.

Natomiast czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, która z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Chodzi tu zatem o wywołanie skutku sprzecznego z prawem (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 25 listopada 2004 r., sygn. I PK 42/04, OSNP 2005, Nr 14, poz. 209; z 25 stycznia 2005 r., sygn. II UK 141/04, OSNP 2005, Nr 15, poz. 235; z 29 marca 2006 r., sygn. II PK 163/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 71). Obejście ustawy to zachowanie podmiotu prawa, który napotykać prawny zakaz dokonania określonej czynności prawnej „obchodzi” go w ten sposób, że dokonuje innej niezakazanej formalnie czynności w celu osiągnięcia skutku związanego z czynnością zakazaną, a tym samym sprzecznego z prawem (por. też wyrok Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2005 r., sygn. III UK 89/05, OSNP 2006, nr 11-12, poz. 192).

Działanie zgodne z prawem nie zawsze jednak wyklucza obejście prawa. Zasada swobody umów (art. 3511 k.c.) czy też konieczność badania woli stron w stosunkach zobowiązaniowych, nie eliminuje skutku w postaci obejścia prawa, w tym przypadku polegającego na uniknięciu płacenia składek na ubezpieczenia społeczne w wyższej kwocie. Konkluzja o obejściu prawa odnosi się bowiem do celu, jakiemu służyło sporządzenie dwóch oddzielnych umów, a nie do samej ich treści. Podleganie ubezpieczeniom społecznym z określonych tytułów, a w konsekwencji również podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wynikają z rzeczywistego stanu i sposobu wykonywania zatrudnienia, a nie z samego faktu sporządzenia umowy w określony sposób. Dokument w postaci umowy nie jest niepodważalnym dowodem na to, że osoby go podpisujące, jako strony, faktycznie złożyły niewadliwe oświadczenie woli o treści zapisanej w tym dokumencie.

Jeżeli zatem zawarta przez strony umowa była wykorzystywana instrumentalnie, to niewykluczone jest jej zakwestionowanie, jako podstawy (tytułu) podlegania ubezpieczeniom społecznym, nie ze względu na pozorność umowy (art. 83 k.c.), lecz ze względu na obejście prawa. Taką wykładnię przyjęto w wyroku Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2009 r. (OSNP 2010 nr 21-22, poz. 272), w którym Sąd Najwyższy zaprezentował tezę, że zawarcie umowy o pracę nakładczą wyłącznie w celu niepłacenia wyższych składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej stanowi obejście prawa (art. 58 § 1 k.c.). Równie bliskie stanowisko wyrażono na gruncie podobnej sytuacji zakończony wyrokiem Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2013 r. (sygn. II UK 144/12), w którym stwierdzono, że umowa zlecenia na pracę niewielkiej wartości (ilości), która nie jest pozorna (art. 83 k.c.), może nie stanowić tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, gdy jej celem jest instrumentalne (przedmiotowe) wykorzystanie przepisów ubezpieczeń społecznych dla unikania wyższych składek na ubezpieczenia społeczne przez prowadzącego działalność gospodarczą (art. 58 § 1 i § 2 k.c.).

Nawet zatem, gdyby ubezpieczony świadomie zawarł umowę zlecenia dla płacenia mniejszych składek nie oznacza, że kolejna podstawa ubezpieczenia nie może być oceniana w aspekcie obejścia prawa lub sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Formalnie poprawna realizacja umowy w efekcie może zmierzać do obejścia prawa. To, że praca na podstawie zlecenia była wykonywana i strony dowolnie mogły określać jej zakres, nie eliminuje skutku nieważności takiego zobowiązania, w tym przypadku, jako podstawy ubezpieczenia społecznego (tak por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2013 r., sygn. I UK 10/13, Legalis).

Dla ustalenia czy umowa nie ma na celu obejścia ustawy zbadać należy cel jej zawarcia (causę). Istota umowy o świadczenie usług (umowy zlecenia), w oparciu o normę art. 750 k.c. w zw. z art. 734 i 735 k.c. polega na tym, że przyjmujący zlecenie (zleceniobiorca) zobowiązuje się do wykonania za wynagrodzeniem określonej czynności faktycznej dla dającego zlecenie (zleceniodawca). Tak więc, celem tej umowy, czyli jej społeczno-gospodarczym

przeznaczeniem (określanym tradycyjnie w nauce prawa terminem *causa*), jest świadczenie usług (pracy) na rzecz zleceniodawcy za wynagrodzeniem.

W ocenie Sądu Okręgowego celem zawarcia przez ubezpieczonego umowy zlecenia z (...) Grupa Sp. z o.o., której przedmiotem było przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie (...) K., za wynagrodzeniem w stałej wysokości wynoszącej 20 zł. brutto miesięcznie nie było z pewnością osiągnięcie wynagrodzenia. Wysokość wynagrodzenia opiewająca na kwotę 20 zł brutto miesięcznie ma wymiar wręcz symboliczny. Takie wynagrodzenie, niewątpliwie, nie przedstawiało dla ubezpieczonego jakiegokolwiek wartości, zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego. Tym samym nie stanowiło dla niego źródła utrzymania. Także zakres obowiązków wynikający z umowy, a sprowadzający się wyłącznie do przygotowania narzędzi i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie (...) K. uznać należy za iluzoryczny.

Zdaniem Sądu Okręgowego jedynym powodem zawarcia przez ubezpieczonego umowy zlecenie na przygotowania narzędzi i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie Centrum Handlowego (...) K., był fakt podpisania pomiędzy odwołującym się (...) Sp. z o.o. (gdzie udziałowcem posiadającym większość udziałów jest (...) Grupa Sp. z o.o.) z (...) Grupa Sp. z o.o. umowy o współpracy. Ubezpieczony na podstawie umowy zlecenie z (...) Grupa Sp. z o.o. miał wykonywać niewiele znaczące prace. Prace te nie były zasadniczym celem zawartego stosunku cywilnoprawnego, świadczą wprawdzie o braku pozorności umowy (art. 83 k.c.), ale stanowią także zasłonę dla rzeczywistego celu zawartej umowy, którym było nie samo zlecenie (praca), lecz uzyskanie kolejnego tytułu ubezpieczenia. Wówczas też ujawnia się pierwszoplanowy cel umowy, czyli uniknięcie wyższej składki z innego tytułu (umowy zlecenia zawartej przez ubezpieczonego z odwołującą się - (...) Sp. z o.o.).

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że zawarcie przez ubezpieczonego umowy zlecenie z (...) Grupa Sp. z o.o. nie było konieczne dla zapewnienia źródła utrzymania (dochód z umowy zlecenia wynosił 20 zł brutto miesięcznie).

W ocenie Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie doszło zatem do przedmiotowego wykorzystania przepisów o ubezpieczeniu społecznym i stworzenia wyłącznie formalnej podstawy ubezpieczenia, tak aby zawarcie umowy zlecenia za jedyny cel miało unikanie płacenia składek na ubezpieczenia społeczne. Takiego celu nie usprawiedliwia zasada wolności umów, gdyż nie jest ona nieograniczona nawet w prawie cywilnym (art. 353 §1 k.c.). Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach potwierdzał naruszanie przez ubezpieczonych lub płatników składek klauzul generalnych i odmawiał ubezpieczenia społecznego z tytułu, który był umawiany przez strony, w tym strony umów zlecenia, tylko dla instrumentalnego (przedmiotowego) traktowania przepisów o ubezpieczeniu społecznym (por. wyroki: z 9 stycznia 2008 r., sygn. III UK 73/07, Monitor Prawa Pracy 2008 Nr 2, poz. 58; z 9 stycznia 2008 r., sygn. III UK 74/07, LEX nr 376437; sygn. III UK 75/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 53 i III UK 77/07, LEX; a także z 17 kwietnia 2009 r., sygn. I UK 314/08, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 272; z 19 stycznia 2010 r., sygn. I UK 261/09, LEX; z 27 stycznia 2011 r., sygn. I UK 191/10, LEX).

Sąd Okręgowy uznał, że dla zawarcia umowy zlecenia obejmującej przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez zleceniodawcę w celu realizacji usługi na terenie (...) K. między ubezpieczonym a (...) Grupa Sp. z o.o. brak było przyczyny (*causa*), jaką jest świadczenie usług (pracy) na rzecz zleceniodawcy za wynagrodzeniem. Skoro tak to umowa zlecenia zawarta z (...) Grupa Sp. z o.o., nie stanowiła rzeczywistego, ważnego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jak tego wymaga społeczno-gospodarcze przeznaczenie przepisu art. 9 ust 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji w przypadku ubezpieczonego nie doszło do zbiegu tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym. Jedynym rzeczywistym, ważnym tytułem podlegania ubezpieczeniom społecznym były wyłącznie umowy zlecenia zawarte z odwołującą się przez (...) Sp. z o.o., w ramach prowadzonej przez tę spółkę działalności. W ramach bowiem tej umowy zlecenia ubezpieczony świadczył faktycznie, systematycznie w sposób ciągły usługi polegające na sprzątaniu obiektu Centrum Handlowego (...) w K., za wynagrodzeniem, które stanowiło dla niej źródło utrzymania, co potwierdził zgromadzony materiał dowodowy. Tym samym nie mógł on podlegać ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenie zawartej z (...) Grupa Sp. z o.o. Z przeprowadzonego w sprawie postępowania, a zwłaszcza z dokonanej przez Sąd oceny okoliczności zawarcia przez ubezpieczonego umowy zlecenia, treści tej umowy, sposobu jej realizacji, wypłacania wynagrodzeń, wynika jednoznacznie, że celem umowy

zlecenia umożliwienie uzyskania tytułu do ubezpieczeń społecznych, umożliwiające opłacanie składek w zakresie minimalnej podstawy wymiaru składek, od kwoty ustalonej na poziomie 20 zł brutto miesięcznie.

Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, wolność zawierania umów nie może doprowadzić do unikania płacenia wielokrotnie wyższej składki (tak por. Sąd Najwyższy w wyrokach z 7 stycznia 2013 r., sygn. I UK 372/12,LEX; z 2 czerwca 2013 r., sygn. I UK 10/13,LEX).

Dokonując zatem oceny przedmiotowej umowy zawartej z (...) Grupa Sp. z o.o. należało mieć na względzie, że została ona zawarta tylko w celu obejścia przepisów ubezpieczeniowych i wybrania tytułu ubezpieczenia, w którym podstawa wymiaru składek jest znacząco niższa (por. ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz pod red. B. Gudowskiej i J. Strusińskiej- Żukowskiej, C.H. BECK, W-wa 2011, str. 257).

W ocenie Sądu Okręgowego umowę zlecenie zawartą z (...) Grupa Sp. z o.o. należało uznać za nieważną na podstawie art. 58 § 2 k.c., tj. z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współzycia społecznego. Określenie bowiem przez strony umowy cywilnoprawnej rażąco niskiego wynagrodzenia (20,00 zł brutto miesięcznie) narusza zasady współzycia społecznego, w tym zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zasadę solidaryzmu ubezpieczeń społecznych, zasadę nieuprawnionego nieuszczipiania środków funduszu ubezpieczeń społecznych oraz elementarne zasady obrotu prawnego, zmierzając do objęcia nieuprawnionym tytułem ubezpieczenia społecznego i z tego powodu umowa taka nie powinna korzystać z ochrony prawnej na podstawie art. 58 § 2 k.c. (tak por. wyrok SN z 18 marca 2014 r., sygn. II UK 374/13 oraz z 11 lutego 2015 r., sygn. I UK 203/14, Lex i z 9 stycznia 2008 r., sygn. III UK 75/07).

W związku z powyższym uznać należało, że wydając zaskarżoną decyzję ZUS prawidłowo przyjął, że zawarta przez ubezpieczonego z (...) Grupa Sp. z o.o. umowa zlecenie nosiła znamiona nieważności w świetle art. 58 § 1 k.c. Nieważna umowa zlecenia nie może stanowić tytułu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym na zasadzie art. 6 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 9 ust. 2 ustawy systemowej. W związku z powyższym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla ubezpieczonego w spornym okresie, stosownie do treści przepisów: art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej, stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, uzyskany z tytułu wynagrodzenia za wykonywanie zawartych z odwołującą się - (...) Sp. z o.o., jak prawidłowo ustalił organ rentowy w zaskarżonej decyzji.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, a kosztami procesu na podstawie art. 98 k.p.c. obciążył odwołującą się - (...) Sp. z o.o. - zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, przy czym Sąd Okręgowy w Warszawie pozostawił, na mocy art. 108 § 1 k.p.c., ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Apelację od powyższego wyroku złożyła odwołująca się, zaskarżając go w całości oraz zarzucając Sądowi Okręgowemu:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 83 pkt 1 i pkt 3, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 i ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w zw. z art. 353¹ i art. 58 § 1 i 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie ww. przepisów i przyjęcie, że:

a) umowa zawarta pomiędzy ubezpieczonym (J. D.) a (...) Grupa sp. z o.o. (dalej: EG) nie mogła stanowić ważnego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, oraz

b) dla zawarcia umowy zlecenia obejmującej przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez (...) w celu realizacji usługi między ubezpieczonym a (...) brak było przyczyny (causa), jaką jest świadczenie usług (pracy) na rzecz zleceniodawcy za wynagrodzeniem, a w konsekwencji przyjęcie, że umowa zlecenia zawarta pomiędzy

ubezpieczonym a (...) jest nieważna na podstawie art. 58 § 2 k.c. z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współzycia społecznego, podczas gdy prawidłowe zastosowanie ww. przepisów powinno prowadzić do wniosku, że:

- umowa zawarta pomiędzy ubezpieczonym a (...) stanowiła ważny tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym, oraz

- dla zawarcia umowy zlecenia obejmującej przygotowanie narzędzi, materiałów i urządzeń dostarczonych przez (...) w celu realizacji usługi między ubezpieczonym a (...) wystąpiła przyczyna (causa) jaką jest świadczenie usług (pracy) na rzecz zleceniodawcy za wynagrodzeniem,

a w konsekwencji przyjęcie, że umowa zlecenia zawarta pomiędzy ubezpieczonym a (...) nie jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, a zatem nie jest nieważna i stanowi ważny tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym;

2) art. 18 ust. 3 w zw. z art. 83 pkt 1 i pkt 3, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej w zw. z art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zawarta przez ubezpieczonego umowa zlecenia z (...) nie stanowiła ważnego tytułu do polegania ubezpieczeniom społecznym, stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej, a w konsekwencji nie nastąpił zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego, o którym mowa w art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, podczas gdy w przedmiotowej sprawie doszło do zbiegu określonego w art. 9 ust. 2 ustawy systemowej, bowiem umowa zlecenia zawarta pomiędzy (...) a ubezpieczonym stanowiła ważny tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej, a wybranym przez ubezpieczonego tytułem do ubezpieczenia (na podstawie oświadczenia złożonego przez ubezpieczonego) była umowa zlecenia zawarta z (...);

II. naruszenie prawa procesowego, tj.:

1) art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny dowodów w sposób niewszechstronny oraz błędne dokonanie ustaleń faktycznych, polegające na przyjęciu, że:

a) nie udowodniono, że ubezpieczony rzeczywiście chciał podlegać ubezpieczeniom społecznym od umowy zlecenia zawartej pomiędzy ubezpieczonym a (...), podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy (przede wszystkim w postaci zeznań świadków wskazanych przez E. (...)) wskazuje, że ubezpieczony chciał podlegać ubezpieczeniom społecznym od umowy zlecenia zawartej pomiędzy ubezpieczonym a (...), czego dokonał przez odpowiednie wypełnienie oświadczenia przedstawionego mu przez E. (...);

b) wynagrodzenie przyznane ubezpieczonemu przez (...) nie przedstawiało dla ubezpieczonego jakiegokolwiek wartości;

c) zakres obowiązków ubezpieczonego, wynikający z ww. umowy zawartej pomiędzy ubezpieczonym a (...), a sprowadzający się do przygotowania narzędzi i urządzeń dostarczanych przez (...) w celu świadczenia usług na rzecz (...), należy uznać za iluzoryczny, podczas gdy wynagrodzenie przyznane ubezpieczonemu musiało przedstawiać dla ubezpieczonego wartość, bowiem ubezpieczony zaakceptował taką wysokość wynagrodzenia, a przede wszystkim świadczył usługi w ramach tego wynagrodzenia, a przyznane wynagrodzenie nie było podstawowym źródłem jego dochodu, a także zakres obowiązków ubezpieczonego nie był iluzoryczny, bowiem z zebranego materiału dowodowego wynika, że ubezpieczony te czynności wykonywał po wcześniejszym odbyciu szkolenia w tym zakresie;

d) powodem zawarcia przez ubezpieczonego umowy zlecenia z (...) był fakt podpisania pomiędzy ubezpieczonym a E. (...) umowy o współpracy, podczas gdy z zebranego materiału dowodowego, m.in. z zeznań świadków wynika, że nie każdy zleceniobiorca, który zawarł umowę zlecenia z (...) zawarł również umowę z E. (...), co potwierdza, że istnienie dwóch umów zlecenia było przypadkowe, a w ramach tego zbiegu ubezpieczony dokonał wyboru tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym;

e) nie udowodniono, że ubezpieczony chciał podlegać umowie zlecenia z (...) ze względu na nie przesłuchanie ubezpieczonego, podczas gdy takie okoliczności można było wywieść z zeznań innych świadków oraz stron powołanych

w sprawie, jak również z innych środków dowodowych. Za niezrozumiałe skarżący uznał, że w zaskarżonym wyroku Sąd wskazał wyłącznie jeden możliwy środek dowodowy w powyższym zakresie;

f) dokumenty w postaci umów nie są niepodważalnym dowodem na to, że osoby je podpisujące jako strony, faktycznie złożyły niewadliwe oświadczenie woli o treści zapisanej w tych dokumentach, podczas gdy z umowy zlecenia zawartej przez ubezpieczonego z (...), jak również z pozostałego materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że ubezpieczony skutecznie zawarł ww. umowę, a także umowę tę – po wcześniejszym odbyciu szkolenia – realizował;

III. nierozpoznanie przedstawionych przez E. (...) w odwołaniu zarzutów dotyczących nieprawidłowości w zakresie przeprowadzonej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontroli.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez przyjęcie, że ubezpieczony J. D. jako osoba wykonująca czynności na podstawie umowy zlecenia w spółce pod firmą (...) Sp. z o.o., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 2 marca 2015 r. do 30 września 2015 r. z podstawą wymiaru składek w wysokości określonej w zaskarżonej decyzji oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej się kosztów procesu za obie instancje.

Organ rentowy nie odniósł się do zarzutów i wniosków apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu w całości.

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa procesowego i materialnego okazały się bezzasadne.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu apelacji dotyczącego braku odniesienia się przez Sąd pierwszej instancji do podnoszonych w odwołaniu zarzutów naruszenia przez organ rentowy przy wydaniu zaskarżonej decyzji zasad i przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, w szczególności dotyczących przebiegu postępowania w organie i jego wyników, Sąd Apelacyjny stwierdza, że zarzut ten jako bezzasadny nie może odnieść zamierzonego skutku.

Naruszenia przepisów procedury administracyjnej mają bowiem w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych znaczenie drugorzędne – w sytuacji, gdy poddanie wydanej przez organ rentowy decyzji kontroli sądowej stwarza stronom, zwłaszcza odwołującemu się, możliwość podjęcia stosownej aktywności dowodowej w celu dokonania ustalenia stanu faktycznego niezbędnego dla rozstrzygnięcia sprawy. Ostatecznie Sąd ustala stan faktyczny sprawy samodzielnie, na podstawie oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, weryfikując w tym zakresie okoliczności stwierdzone przez organ rentowy – w granicach zaskarżenia decyzji odwołaniem oraz w ramach zakreślonego jego zarzutami zakresu faktów spornych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Przewód sądowy przed sądem powszechnym daje niewątpliwie stronom szersze możliwości w zakresie ustaleń stanu faktycznego, niż przewiduje to procedura administracyjna. Zważywszy na powyższe, zasadne jest zatem stanowisko, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych brane są pod uwagę jedynie takie naruszenia regulacji administracyjnych, które odbierają zaskarżonej decyzji cechy aktu administracyjnego. Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w niniejszej sprawie. Z tego punktu widzenia zarzuty apelującej, wskazujące na pozbawienie jej w postępowaniu administracyjnym możliwości skontrolowania prawidłowości wydanej decyzji straciły na aktualności i nie mogły być skuteczne procesowo, skoro odwołująca się Spółka, inicjując postępowanie sądowe, uruchomiła procedurę sądową weryfikującą zasadność danej decyzji. W postępowaniu sądowym zainicjowanym odwołaniem od kwestionowanej przez odwołującą się decyzji odwołująca się miała pełne uprawnienia do zgłaszania wniosków dowodowych w trybie przewidzianym w Kodeksie postępowania cywilnego bez ograniczeń stosowanych w postępowaniu administracyjnym przed organem rentowym. Mogła zatem wszelkimi dowodami wykazywać racje wynikające z przyjętego stanowiska w sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nieuzasadnione są zarzuty apelacji naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.. Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy, zgodnie z zasadami logicznego myślenia i doświadczenia życiowego ocenił wiarygodność i moc całego materiału dowodowego zebranego w sprawie, nie przekraczając granic swobodnej oceny dowodów w rozumieniu art. 233 §1 k.p.c. i na tej podstawie dokonał istotnych dla oceny prawnej ustaleń faktycznych odpowiadających treści dowodów.

Zgodnie z art. 233 k.p.c. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ocena ta musi być zgodna z zasadami logiki, doświadczenia życiowego oraz powinna uwzględniać całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233 k.p.c. wymaga wykazania, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego - to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu Sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął Sąd wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena Sądu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 6 listopada 1998r, sygn. II CKN 4/98). W ocenie Sądu Apelacyjnego, apelujący nie wykazał wadliwości rozumowania Sądu Okręgowego z punktu widzenia zaprezentowanych wyżej kryteriów.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że czynności związane z przygotowaniem sprzętu do sprzątnia i dbałością o jego stan - w stanie faktycznym sprawy – były nierozzerwalnie związane z czynnościami „doczyszczania”, czyli sprzątnia przez ubezpieczonego znacznych powierzchni Centrum Handlowego (...). Oczywistym jest, że przed podjęciem czynności sprzątnia konieczne było przygotowanie służącego do tego sprzętu, zaś po ich zakończeniu odpowiednie zadbanie o jego konserwację. Są to czynności immanentnie ze sobą związane, których rozdzielenie w sposób, jaki miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie, z punktu widzenia doświadczenia życiowego, są całkowicie nieracjonalne. Trudno zatem dopatrzeć się sugerowanych przez apelującą naruszeń w ustaleniu stanu faktycznego przez Sąd pierwszej instancji, który słusznie uznał, że przedmiot obu umów zlecenia był w istocie ten sam i nie mógł być rozdzielony na dwie odrębne umowy. Zastosowany przez odwołującą się zabieg służyć miał ze swej istoty uniknięciu obowiązku odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości ustalonej od podstawy wymiaru obejmującej wynagrodzenie ubezpieczonego łącznie z tytułu całokształtu przedmiotu zawartej umowy. Mając na uwadze poczynione w sprawie ustalenia faktyczne wnioski taki jest logiczny i zgodny z zasadami doświadczenia życiowego. Wywód zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przez Sąd pierwszej instancji nie budzi przy tym wątpliwości co do swej spójności i zgodności z zasadami logiki. Sąd Okręgowy w sposób jasny, jednoznaczny i stanowczy przedstawił stan faktyczny sprawy (popierając go stosownymi dowodami), wprowadzając z niego trafne wnioski.

Prawidłowo Sąd Okręgowy podkreślił, że wynagrodzenie ustalone z ubezpieczonym w umowie zlecenia zawartej ze spółką (...) sp. z o.o. miało charakter symboliczny i nie mogło stanowić dla niego istotnej wartości w znaczeniu materialnym zapewnienia sobie źródła utrzymania, w przeciwieństwie do wynagrodzenia otrzymywanego od odwołującej się Spółki na podstawie umowy zlecenia z 2 marca 2015 r.. Jedynie to ostatnie wynagrodzenie przedstawiało faktyczną realną wartość ekonomiczną dla ubezpieczonego – zapewniało mu środki utrzymania – zwłaszcza, że ubezpieczony pracował dla odwołującej się Spółki faktycznie w pełnym wymiarze czasu pracy (biorąc pod uwagę stawkę godzinową i wysokość wypracowanego wynagrodzenia).

Mając na uwadze zebrane w sprawie dowody i wynikające z nich wnioski prawidłowo sformułowane przez Sąd Okręgowy, należy uznać, że Sąd ten poprawnie wywiódł, że zawarcie przez ubezpieczonego dwóch odrębnych umów zlecenia (ze spółką (...) sp. z o.o. i z odwołującą się Spółką (...) sp. z o.o.), obejmujące faktycznie ten sam okres, przez fikcyjne rozdzielenie czynności, które w rzeczywistości składały się na cały proces pracy ubezpieczonego (sprzątnie), niemożliwy do takiego rozdzielenia, miało służyć osiągnięciu celu sprzecznego z obowiązującymi przepisami prawa. Zastosowany przez odwołującą się zabieg polegał w istocie na upozorowaniu zbiegu dwóch odrębnych ogólnych tytułów ubezpieczenia, a co za tym idzie – stworzeniu podstaw do opłacania w spornym okresie składek na ubezpieczenia społeczne zleceniobiorcy jedynie od kwoty 20 zł miesięcznie przez współpracującą z płatnikiem Spółkę

(...) sp. z o.o., podczas gdy odwołująca się Spółka miała być z tego obowiązku zwolniona mimo wypłacania znacznie wyższego wynagrodzenia ubezpieczonemu.

W stanie faktycznym sprawy, Sąd Apelacyjny nie podzielił również zarzutów apelacji naruszenia przepisów prawa materialnego w postaci art. 83 pkt 1 i pkt 3, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm., zwanej „ustawą systemową”) oraz art. 81 ust. 1 i ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1285 ze zm.) w zw. z art. 353¹ i art. 58 § 1 i 2 k.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny prawnej, adekwatnej do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i wyprowadzonych z niego wniosków.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, należy uznać, że ubezpieczony i (...) sp. z o.o. złożyli oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy zlecenia datowanej na 1 marca 2015 r. w warunkach obejścia prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.p.c., za wiedzą odwołującej się Spółki, wyłącznie w celu skorzystania – w przypadku umowy zlecenia z (...) sp. z o.o. – z instytucji zbiegu tytułów ubezpieczenia w warunkach wskazanych w art. 9 ust. 2 ustawy systemowej (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2015 r., Dz.U. z 2015 r. poz.121 ze zm.).

Z tych względów, umowa ubezpieczonego z E. G. z 1 marca 2015 r. nie stanowi tytułu do ubezpieczeń społecznych ubezpieczonego J. D. za sporny okres, na podstawie art. 6 ust.1 pkt 4 ustawy systemowej. Nie ma zatem uzasadnionych podstaw, aby zwolnić odwołującego się płatnika od zapłaty należnych składek za ten okres podlegania ubezpieczeniom społecznym ubezpieczonego od łącznej podstawy wymiaru składek. Sąd Apelacyjny podziela ocenę Sądu pierwszej instancji w tym zakresie, że ustalony sposób działania trzech podmiotów: (...) Grupa sp. z o.o., (...) sp. z o.o. i ubezpieczonego, miał na celu umożliwienie wyłączenia ubezpieczonego z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu drugiej umowy zlecenia z wyższym (realnym, uwzględniając charakter zleconych czynności) wynagrodzeniem i w związku z tym – nieodprowadzanie składek od tej podstawy.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 25 listopada 2004 r. (w sprawie o sygn. I PK 42/04; OSNP 2005 nr 14, poz. 209), stwierdził, że czynności mające na celu obejście ustawy zawierają jedynie pozór zgodności z ustawą. Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, która z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Chodzi zatem o wywołanie skutku sprzecznego z prawem (podobne stanowisko w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005r., sygn. II UK 141/04, OSNP 2005 nr 15, poz.235). O zawarciu umowy mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana (por. wyrok SN z 11 stycznia 2006 r., sygn. II UK 51/05, OSNP 2006, nr 23-24, poz. 36). Jak słusznie uznał Sąd pierwszej instancji, z tak opisaną sytuacją mamy niewątpliwie do czynienia w niniejszej sprawie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy, dokonując ustaleń faktycznych, nie działał w warunkach naruszenia art. 353¹ k.c. i art. 58 §1 i 2 k.c.. Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił i ocenił treść spornych umów cywilnoprawnych w kontekście faktów wynikających z zebranych dowodów. Odnosząc się w tej kwestii do zarzutów sformułowanych w apelacji należy podkreślić, że zasada swobody umów nie ma charakteru bezwzględny. To zadaniem Sądu jest ocena stosunku prawnego łączącego strony umowy pod kątem zgodności jego treści i celu z ustawą, właściwością danego stosunku zobowiązaniowego oraz zasadami współżycia społecznego (art. 58 k.c.). Granice swobody umów odnoszą się bowiem nie tylko do treści umowy, ale również do celu stosunku prawnego kształtowanego przez strony. Z zasady swobody umów wynika zatem również zakaz zawierania umów, których celem jest obejście prawa.

Podsumowując powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, apelacja odwołującej się spółki jako płatnika składek okazała się pozbawiona uzasadnionych racji. W stanie faktycznym i prawnym przedmiotowej sprawy, zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd odwoławczy nie orzekł o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym, gdyż organ rentowy nie zajął stanowiska w sprawie i nie sformułował w tej mierze stosownego wniosku.

Kończąc uzasadnić należy jednoosobowy skład Sądu odwoławczego wskazując, że zgodnie z art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842 ze zm.), w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Przepis art. 15zzs1 w brzmieniu nadanym ustawą z 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 1090) zgodnie z przepisem przejściowym – art. 6 - znajduje zastosowanie do postępowań rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, a sprawy, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy sąd rozpoznawał w składzie innym niż jednego sędziego, w dalszym ciągu prowadzone są przez tego sędziego, któremu sprawa została przydzielona jako referentowi, do zakończenia sprawy w danej instancji.

SSA Ewa Stryczyńska